

sunt: 1) persistența în principiu; 2) emanarea din principiu; 3) întoarcerea către principiu. Această dezvoltare triadică, ori evoluție în trei etape, determină întregul șir al emanațiilor.

4. Паев М.Е. *О двух математических местах в сочинениях Платона.* //Труды XIII Международного конгресса по истории науки. Секции 3, 4. – Москва: Наука, 1974
5. Theodoros din Cyrene (sf. sec. V – înc. sec.IV î.Hr) a fost un mare matematician, la ale cărui lecții a asistat și Platon. El s-a ocupat de mărimile *iraționale*. Discipolul său Theaitetos din Atena a dat o tratare generală a iraționalelor. Atât maestrul Theodoros, cât și discipolul Theaitetos sunt personaje în dialogul „Theaitetos” de Platon.

SPAȚIUL ROMÂNESC PRESTATAL

Vasile Vasilos, conf. univ., dr., U.T.M.

Primele mențiuni scrise despre români. În perioada migrațiilor populația românească a avut o evoluție specifică. Din cauza dominațiilor străine, românii au fost îndepărtați de la activitățile de ordin social-politic și militar. În același timp, datorită intereselor specifice ale migratorilor, băștinașii erau direcționați spre activitățile de producție ale gospodăriei sătești. În acest context, în perioada sec. IV-IX, cronicarii timpului practic n-au avut motive pentru consemnarea băștinașilor în lucrările scrise. Pentru istoriografia bizantină, la fel ca și pentru autorii greco-romani, populațiile pașnice – inerte din punct de vedere militar – nu prezentau interes și, de regulă, erau trecute cu vederea.

În sec. X-XIII, în ciuda presiunilor externe, românii din spațiul carpato-danubiano-pontic nu numai că au rezistat, dar au reușit să se consolideze din punct de vedere social-politic și să se cristalizeze în grupuri teritoriale aparte, care s-au realizat mai târziu prin apariția statelor medievale.

În perioada menționată, după câteva secole de pasivitate

militaro-politică, românii încep să se afirme nu numai în plan local, dar și în plan european, devenind un factor activ din punct de vedere social-politic și militar. Acest lucru a atras atenția imediată a cronicarilor străini, care n-au întârziat să pomenească despre aceste aspecte. De aceea, nu întâmplător, anume din sec. X-XI populația băștinașă din nordul Dunării devine subiect permanent al cronicilor și altor documente. Izvoarele scrise îi menționează sub diferite denumiri: *romani*, *blachi*, *valahi*, *olahi*, *volohi*, dar toate se referă la aceeași populație românească, de la nordul și sudul Dunării.

Istoricul bizantin **Georgios Kedrenos** ne-a lăsat prima atestare bizantină a numelui dat românilor, de *blachi*, datată din anul 976. Împăratul bizantin **Constantin al VII-lea Porfirogenetul** (913-920), în lucrarea sa „*Despre administrarea imperiului*”, scrie despre români că „*aceștia se mai numesc și romani pentru că au venit de la Roma...*”. Cronicarul bizantin **Kekaumenos** (sec. XI) face precizarea că românii se trag din daci: „*poporul blachilor n-a păstrat niciodată credință față de cineva, nici față de împărații mai demult ai romanilor*”.

Geograful persan **Gardizi** în lucrarea „*Podoaba istoriilor*”, care datează din a doua jumătate a sec. al XI-lea, plasează între bulgari, ruși, și unguri „*un popor din Imperiul Roman, care toți sunt creștini*”. Gardizii situează geografic acest popor între Dunăre și „*un munte mare*” (Carpații Meridionali).

Poemul german „*Cântecul Nibelungilor*”, scris în sec. al XII-lea (pe la 1200), dar prezentând evenimentele din sec. al X-lea, îi enumeră (printre alte neamuri: slavi, greci) pe *vlachi* și *țara vlachilor* în spațiul nord-dunărean. Prezența românilor în nordul Dunării, în a doua jumătate a sec. al XI-lea, este menționată și de cronicarul armean **Vardan** (Vartapedul) în lucrarea „*Geografia*”, scrisă pe la mijlocul sec. al XIII-lea.

Un alt cronicar bizantin, **Ioan Kinnamos**, îi arată pe românii nord-dunăreni („*o mulțime de blachi*”) angajați, în 1167, într-o campanie împotriva ungarilor alături de armata bizantină. Istoricul bizantin mai adaugă aici o informație deosebit de importantă: „*se zice că sunt coloni veniți de demult din Italia*”. Această formulare

trebuie socotită drept prima dovadă despre conștiința originii romane la românii de la nord de Dunăre.

Cronica veche rusă ***Povestea anilor de demult***, cunoscută și sub numele de *Cronica lui Nestor*, menționează pe „*volohi*”, prin anul 898, în legătură cu mișcarea triburilor ungare spre Est.

Românii sunt prezenți mai des în izvoarele bizantine deoarece Imperiul Bizantin reprezenta la acel timp factorul politic cel mai important în Peninsula Balcanică și la Dunăre. Pe măsură ce apar noi formațiuni statale în vecinătatea românilor, mențiunile despre ei devin mai numeroase și cu mai multe amănunte.

Astfel, cel dintâi și cel mai important izvor istoric privitor la românii din teritoriul intracarpatic și organizarea lor politică incipientă este cronica maghiară ***Gesta hungarorum*** (= Faptele ungarilor), scrisă de un notar anonim (numit de istorici *Anonymus*) al regelui Bela al III-lea (1173-1196). Redactată în secolele XII-XIII, dar care descrie luptele ungarilor împotriva conducătorilor români din Transilvania de la sfârșitul sec. IX și începutul sec. X., cronica menționează pe români și „țările” lor, căpeteniile politice, forța umană, oferă amănunte privind așezările întărite, configurația, bogățiile și fertilitatea pământului românesc transilvan.

Un alt izvor scris, maghiar, ***Legenda episcopului Sf. Gerard***, continuă relatarea evenimentelor din Transilvania în sec. al XI-lea, când menționează aici două formațiuni politice prestatale: una în centrul Transilvaniei, condusă de *Gyla* și cealaltă în Banat, condusă de *Ahtum*.

Știri istorice scrise avem și pentru zona extracarpatică, dintre Dunăre și Carpați, ca „***Diploma cavalerilor ioaniți***”, din 1247, ce prezintă cnezatele și voievodatele de aici, activitatea economică intensă și fertilitatea pământului.

Din studierea acestor izvoare scrise, completate cu cele arheologice, ne putem face o imagine privind evoluția societății românești între secolele IX-XIII și despre condițiile care au favorizat apariția statelor medievale românești.

Obștea sătească – factor de continuitate și unitate românească. În perioada medievală timpurie, românii duceau un

mod de viață sedentar, fiind legați puternic de pământul strămoșesc. Ei locuiau în cadrul unor așezări sătești, care în funcție de pericolul extern erau răspândite în regiuni mai largi sau mai restrânse. *Satul* reprezenta locul unde se concentra viața românească și se conservau tradițiile etnolingvistice și etnoculturale. Așezările sătești erau amplasate de regulă în locuri apărate natural, pe pământuri fertile, în apropierea unor ape. În vremurile pașnice, românii se extindeau în regiunile de stepă, iar în cele războinice se concentrau în zonele de deal, de codru și la munte.

Ocupația de bază a românilor în perioada medievală timpurie se raporta la gospodăria sătească, care îmbina în mod organic agricultura cu creșterea vitelor. Agricultura românească avea la bază tehnologiile agricole moștenite de la daco-romani.

Din punct de vedere social, în Evul Mediu timpuriu românii erau organizați în **obști sătești**, alcătuite după principiul teritorial. Obștea sătească românească reprezenta o structură socială cu rădăcini istorice foarte vechi, provenind de la obștea teritorială geto-dacă, consemnată de autorii antici, dintre care trebuie menționat special poetul roman Virgiliu. Deci, ca formă de organizare a vieții, obștea sătească a fost caracteristică strămoșilor românilor – geto-dacilor, s-a păstrat în Dacia romană, și-a continuat existența și activitatea pe timpul daco-romanilor. Ea evoluează sub influența bizantină, de la care împrumută răspunderea solidară a membrilor obștii în cazul obligațiilor fiscale. Evoluția obștii de la geto-dacii din antichitate la românii din Evul Mediu este încă o dovadă a continuității autohtonilor în spațiul carpato-danubiano-pontic, ca popor stabil, pe teritoriul său.

Totodată, obștea teritorială a reprezentat comunitatea umană din care s-au format satele românești (din latinescul „*fossatum*” = loc întărit) medievale, așezate pe un teritoriu delimitat și având anumite obligații economice, fiscale și militare.

Definirea. Obștea românească din perioada medievală timpurie reprezenta un colectiv restrâns de oameni, care locuiau într-un sat, practicau munca agricolă și stăpâneau pământurile din jur. Aceste pământuri alcătuiau moșia satului și ea avea hotare bine stabilite.

Administrarea. La baza obștii sătești stătea principiul autoadministrării. În fruntea obștii se afla un *cneaz* (termen de origine slavă) sau *jude* (termen de origine latină) și *sfatul* „oamenilor buni și bătrâni”, care erau aleși pe cale democratică dintre capii de familie mai experimentați și stimați de toți membrii obștii.

Cneazul sau judele avea atribuții administrative și judiciare, organizând întreaga activitate și reglementând relațiile în cadrul obștii. Cu timpul, odată cu creșterea puterii economice, vechile atribuții capătă și un caracter politic și militar.

Sfatul obștii făcea judecată în pricinile penale, în cele privind stăpânirea pământului sau în alte pricini.

Problemele importante ce vizau interesele vitale ale întregii comunități erau rezolvate de către organul suprem de decizie – adunarea generală a capilor de familie.

Baza socială a obștii sătești o reprezentau familiile individuale de țărani. Obștea era o uniune de oameni liberi și egali în drepturi. Câteva familii de țărani înrudite (părinți, frați, surori, nepoți) alcătuiau o *ceată de neam*.

Baza juridică a obștii sătești era *dreptul pământului* sau *dreptul românesc*, care reprezenta un sistem de norme juridice tradiționale orale. Judecata în cadrul obștii era efectuată de către căpetenia colectivității. Judele (din latină: *judex* = ***judecător***) acționa în conformitate cu tradiția și efectua judecata în mod public.

Obștile sătești, din punct de vedere al răspunderii juridice, erau *solidare*, toți membrii obștii având răspunderea îndeplinirii obligațiilor economice, fiscale și militare. De asemenea, obștea avea dreptul de admitere în cadrul ei a noi membri sau de excludere a celor care acționau în detrimentul intereselor comune.

Obștea sătească îndeplinea funcțiile de colectare a dărilor destinate conducătorilor locali sau migratorilor, purta responsabilitatea pentru păstrarea ordinii în comunitate, pentru încălcările săvârșite pe teritoriul ei. Acestea și alte funcții erau realizate de organele de conducere ale obștii, care rezolvau conflictele dintre membrii obștii, aveau atribuții militare, reglementau relațiile cu migratorii, cu obștile sătești din vecinătate.

Relațiile economice. În cadrul obștii teritoriale activitățile economice se desfășurau pe baza a două *forme de proprietate*:

– proprietatea *comună* sau *devălmășia* a membrilor obștii asupra pădurilor, pășunilor, luncilor, apelor și o parte a pământului arabil (rezerva obștii). Considerate bunuri ale întregii obști, acestea puteau fi folosite în mod egal de toți membrii colectivității;

– proprietatea *individuală* a familiilor asupra terenurilor arabile. Din fondul comun de pământ arabil din afara vetrei satului se repartiza fiecărei familii, prin tragere la sorti, un lot care constituia o posesiune individuală cu drept de stăpânire. Tragerea la sorti se repeta periodic (așa-numitul sistem al rotației). Casa, curtea, uneltele, animalele de muncă se aflau în proprietate individuală. Vatra satului și teritoriul cimitirului erau împărțite în sectoare, care se găseau în proprietatea cetelor de neam.

Dreptul de stăpânire a pământului arabil se transmitea prin moștenire copiilor, iar în lipsa lor – celor mai apropiate rude. În cazul terenurilor arabile, principiul stăpânirii comunitare se manifesta prin faptul că aceste pământuri nu puteau fi înstrăinate în afara colectivității date.

Astfel, existența rubedeniei și principiului moștenirii pământului, ce nu permitea înstrăinarea lui, a determinat caracterul autarhic (închis) și conservator al obștii românești, care se compunea, în fond, numai din băștinași, vorbitori de limbă română (principiul etnolingvistic sau de neam). Principiul de neam îngredea posibilitatea pătrunderii libere a străinilor în cadrul obștii și, în primul rând, a reprezentanților popoarelor migratoare, care puteau fi factori de destabilizare și de distrugere a obștii din interior. Cu toate acestea, căi de pătrundere în obști existau. Aceasta, însă, era posibil numai în mod individual, de regulă prin căsătorie. Din această cauză nici o persoană străină, pătrunsă în obște, nu era în stare să schimbe structura ei juridică. Astfel, se păstra intactă rânduiala internă a comunității, iar obștea era păzită de distrugere, asigurându-se veacuri de-a rândul preponderența elementului băștinaș.

Principiul de neam era foarte important în perspectiva viabilității și continuității obștii, păstrării tradițiilor seculare și a

neamului în general. În condițiile migrației barbare, principiul etnolingvistic a jucat un rol extraordinar, dat fiind că prin obștea sătească s-a păstrat ființa neamului românesc. Principiul de neam a păstrat pentru multe secole înainte specificul etnic, lingvistic și cultural al neamului românesc. Astfel, obștea sătească a salvat neamul nostru de la pieire, de la o eventuală asimilare de către nenumăratele triburi migratoare ce s-au perindat în spațiul de așezare a românilor timp de peste o mie de ani.

Așadar, în decursul Evului Mediu timpuriu obștea sătești au fost principalele celule în care s-a păstrat romanitatea neamului. Obștea a fost un puternic instrument de rezistență a autohtonilor în fața migratorilor. Datorită obștii a fost posibilă continuitatea românilor în spațiul de geneză pe parcursul mileniului migrațiilor.

Treptat, în cadrul obștii sătești s-a desfășurat procesul de diferențiere socială și pe această bază, de apariție a relațiilor feudale. Premisele diferențierii sociale trebuie căutate în însuși sistemul de organizare a obștii, structura ei, în funcțiile care le realiza obștea prin intermediul conducătorilor ei.

Anume sus-numiții factori au determinat particularitățile feudalismului românesc, care nu se înscrie în tipul clasic și care a fost o sinteză rezultată din contopirea romano-barbară. În societatea română relațiile de producție feudală dintre țărani aserviți și stăpânul de pământ s-au născut din procesul de destrămarea obștilor sătești.

Cum s-a început procesul diferențierii sociale? Baza o constituia dezvoltarea tehnicii, mai cu seamă a celei agricole, creșterea productivității muncii, care a permis sporirea cantității de bunuri materiale și pe care obștea avea posibilitatea să le pună la dispoziția păturii superioare. Cu timpul, autoritatea căpeteniilor și a altor fruntași din cadrul obștii a crescut. Conducătorii obștilor, datorită funcțiilor îndeplinite în cadrul de organizare a vieții în sânul obștii, în relațiile ei cu alte obști vecine, cu migratorii, ocupă treptat poziții social-economice tot mai puternice și, astfel, ei se detașează de masa de rând a membrilor obștii. Folosind situația lor privilegiată, conducătorii au constrâns populația să presteze în

favorarea lor diverse slujbe, dări, să muncească în gospodăria acestora și să le dea o parte din produsul activității lor. Micșorând drepturile de stăpânire ale obștii aceste căpetenii au uzurpat puterea în cadrul ei și s-au transformat cu timpul într-o aristocrație, stăpâni de pământuri, care au început să aservească o parte din țărani. Astfel, în cadrul obștii sătești românești apar germeni ai relațiilor feudale, care au dus la diferențierea societății în țărani și feudali (boieri).

Totodată, în decursul Evului Mediu timpuriu, deși exista diferențierea de caracter feudal, țărănimea românească în mare parte și-a păstrat libertatea, jucând un rol important în continuitatea civilizației românești. Procesul de formare și cristalizare a claselor sociale specifice feudalismului va continua în secolele următoare.

Organizarea politică a românilor. Apariția formațiunilor politice românești, în perioada prestatală, este un proces îndelungat și se înscrie în evoluția firească a evenimentelor, de aceeași natură, care aveau loc la popoarele vecine. Astfel, în sec. al IX-lea apar statele slave de tip medieval ale cehilor, slovacilor, polonilor, sârbilor și bulgarilor, în sec. al X-lea se constituie statul kievean, iar la începutul sec. al XI-lea apare statul ungar.

La români, popor vechi și sedentar, organizarea politică medievală s-a relaizat având o tradiție statală dacică, cunoscută încă la începutul secolului I î.Hr., în timpul domniei lui Burebista.

Structurile românești prestatale sunt: jupanate, cnezate, voievodate sau țări, menționate în diferite izvoare scrise.

Procesul de formare a structurilor incipient-statale a avut ca punct de plecare *obștea teritorială* (= satul), găsindu-și expresie în formula acceptată de istorici despre evoluția societății românești de la *sat* la *stat*.

Obștile de pe văile râurilor, din depresiuni montane ori din regiunile de pădure s-au unit formând *uniunile de obști*. Obștile sătești din valea unui râuleț se uneau după principiul “de vale”, cele din depresiunile montane – după principiul „*de depresiune*”, comunitățile din regiunile de pădure se uneau după principiul „*de codru*”. În cadrul uniunilor de obști erau incluse până la câteva

zeci de sate.

Uniunile de obști reprezentau prin sine formațiuni prestatale românești. Astfel de formațiuni, constituite în zone precis delimitate geografic, au fost definite de către români prin termenul „*țară*”. Marele istoric român Nicolae Iorga a numit aceste „*țări*” – *Romanii populare*. Denumirea de „*țară*” provine de la termenul latin *terra* (pământ), cu semnificația de formațiune teritorială a unor colectivități (= obști) umane. Tradiția istorică românească a păstrat amintirea despre circa 20 de asemenea „*țări*”, care, deși separate, chiar destul de distanțate unele de altele, acopereau aproape întreg spațiul locuit de români: *Țara Moldovei, Țara Românilor, Țara Maramureșului, Țara Șipenițului, Țara Oașului, Țara Bârsei, Țara Lotrului, Țara Loviștei, Țara Vrancei, Țara Hațegului, Țara Lăpușului, Țara Severinului, Țara Năsăudului, Țara Făgărașului* etc.

În unele regiuni românești, față de uniunile de obști sătești, de rând cu termenul „*țară*”, erau aplicate denumirile de „*codru*” sau „*câmp*”. Asemenea situații se întâlnesc mai ales în spațiul extra-carpatic: *Codrii Lăpușnei, Codrii Orheiului, Codrii Tigheciului, Codrii Sorociei, Codrii Cosminului, Codrii Herței, Câmpul lui Dragoș, Câmpul lui Vlad, Câmpulung* etc. „*Romaniile populare*” erau, astfel, formațiuni teritorial-politice incipiente și prezentau o formă de organizare teritorial-administrativă autonomă în condițiile lipsei unui stat unitar. Ele aveau scopul: să reglementeze contradicțiile din sânul obștilor și dintre obști; să aducă la o dezvoltare mai intensă economică și socială; să asigure interesele aristocrației comunitare în curs de dezvoltare, puterea ei crescândă asupra membrilor de rând ai obștii; să organizeze apărarea împotriva atacurilor din afară; să acapareze în condiții prielnice unele pământuri învecinate în interesul aceleiași aristocrații.

În perioada secolelor IX-XI, necesitățile de apărare în fața incursiunilor războinice ale migratorilor au dus la constituirea unor formațiuni social-politice românești prestatale de proporții. „*Țările românești*” mai dezvoltate devin nucleee ale unor formațiuni politico-militare denumite *voievodate*, ce întruneau câteva uniuni de obști, având în frunte un *voievod*, sau *cneaz*, un *ban*, *jupan* etc.

În unele regiuni, voievodatul purta denumirea de *cnezat*, *banat* sau *jupânat*. Aceste structuri erau similare *ducatelor* din țările occidentale.

Voievodatul reprezenta o formă social-politică de tip nou, mai avansată în comparație cu uniunile de obști. Instituția voievodatului la români s-a format ca rezultat al simbiozei dintre structurile sociale vechi românești cu unele structuri politico-militare slave. De la slavii vechi, românii au preluat numele instituției conducătorului militar: *voievod* (*voie* – oaste, *voda* – conducător).

Cele mai vechi informații despre organizarea politică începătoare a românilor, de tipul voievodatului, se referă la teritoriul Transilvaniei. Aceasta se lămurește prin faptul că după 896 ungurii au migrat din stepele nord-pontice în Pannonia unde au venit în contact cu românii. Pe măsura extinderii lor teritoriale în direcția Transilvaniei, ei s-au ciocnit cu formațiunile politice locale românești. Astfel, pentru secolele IX-XI, formațiunile politice existente în Transilvania sunt menționate în două izvoare narative: „*Gesta hungarorum*” și „*Legenda Sfântului Gerard*”.

În primul izvor scris sunt menționate pentru secolul al IX-lea, trei formațiuni politice (voievodate):

- ***voievodatul lui Menumorut***, în Crișana, cu centrul la Biharea (lângă orașul Oradea),
- ***voievodatul lui Gelu***, în centrul Transilvaniei, cu reședința la Dăbâca (în apropierea Clujului),
- ***voievodatul lui Glad***, în Banat, cu centrul la Cuvin.

Cronicarul anonim al regelui Bela descrie luptele pe care le-au purtat maghiarii cu voievozii români, la pătrunderea în Transilvania. Deși au recunoscut supremația ungară, aceste voievodate și-au păstrat un timp îndelungat autonomia. În afara acestor formațiuni, menționate în cronica amintită, au existat și altele, precum *voievodatul Albei*, situat pe Mureșul Mijlociu.

Celălalt izvor istoric, „*Legenda Sfântului Gerard*”, menționează două voievodate românești din secolul XI, în Transilvania:

- ***un voievodat condus de Gyla*** (Gyula), urmașul lui Gelu, în centrul Transilvaniei, care își avea reședința la Bălgrad (Alba Iulia)

și pe care cronica îl prezintă ca pe o țară foarte întinsă și foarte bogată. Refuzul său de a accepta autoritatea regelui maghiar Ștefan și de a primi confesiunea catolică, provoacă un conflict în urma căruia Gyla este dus în captivitate în Ungaria cu familia și tezaurul său;

– *celălalt voievodat* este localizat în Banat și era *condus de Ahtum*, descendent din familia lui Glad, care întreținea la începutul sec. XI, prin intermediul Vidinului, legături cu Imperiul Bizantin și avea o armată proprie. Cu timpul și aceste voievodate au fost supuse de Regatul Ungar.

La periferiile Transilvaniei s-au păstrat mai multe formațiuni prestatale românești – „țările”: *Țara Făgărașului*, *Țara Maramureșului*, *Țara Hațegului*, *Țara Bârsei*, *Țara Oașului*, *Țara Amlașului*. Aceste formațiuni nu apar în cronicile amintite, întrucât expansiunea maghiară nu ajunsese încă în contact cu ele.

La sud de Carpați, între Carpații Meridionali și Dunăre, pe teritoriul viitorului stat Țara Românească, pentru sec. IX-XI, în sursele scrise sunt menționate două forme incipiente de organizare statală - renumiții „*Codri ai Vlăsiei*”, aflați în zona de astăzi a orașului București și „*Vlașca*”, din centrul Câmpiei Române. Aceste denumiri au fost date de slavi unor structuri politice românești existente.

Pentru sec. al XIII-lea, știrile istorice referitoare la organizarea politică a românilor sunt mai numeroase și oferă mai multe amănunte.

Cel mai important izvor istoric, pentru acest secol, este *Diploma cavalerilor ioaniți* (din 1247), care oferă informații valoroase cu privire la formațiunile prestatale românești de la sud de Carpați. Diploma menționează existența, între Carpații Meridionali și Dunăre, a *cinci formațiuni politice*:

- *voievodatul lui Litovoi*, între Olt și Jiu (depresiunea Jiului),
- *voievodatul lui Seneslau*, în stânga Oltului,
- *cnezatul lui Ioan*, în sudul Olteniei,
- *cnezatul lui Farcaș*, în nordul Olteniei,
- *Țara Severinului*, care cuprindea estul Banatului, vestul Olteniei și Țara Hațegului.

În secolele IX-XIII, în spațiul de *la răsărit de Carpați*, până la Nistru, s-au desfășurat procese similare cu cele din teritoriile intracarpatic și sud-carpatic. Izvoarele cu privire la existența unor structuri politice românești între Carpați și malurile Nistrului sunt mai puțin clare, dar pe baza descoperirilor arheologice și a știrilor puține pe care le avem, din scrierile vechi, putem să localizăm câteva din ele. Aceste formațiuni prestatale se numeau *țări, codri, câmpuri*.

Arheologii au descoperit complexe teritoriale, apărate de fortificații, în mai multe zone pe cursul râurilor Jijia, Bahlui și Prut, în regiunea dintre Prut și Nistru – pe valea Ciuhurului, în regiunea codrilor (teritoriul viitorului ținut Lăpușna-Orhei) etc. Aceste localități fortificate serveau ca reședință pentru conducătorii militari.

Izvoarele istorice conțin unele informații despre formațiuni politice în această zonă. Vestitul poem german din sec. al XII-lea „*Cântecul Nibelungilor*”, menționează o „*Țară românească*” în frunte cu ducele Rămunc (Rumunc), nume derivat de la denumirea etnică a poporului – rumân.

O comunitate a românilor încheată politic avem în Vrancea. Descoperirile arheologice dovedesc existența aici a numeroase așezări și toponime românești. Numele Vrancei apare într-un document latin din sec. al XV-lea, iar Dimitrie Cantemir menționează „*Țara Vrancei*” (în „*Descrierea Moldovei*”), alături de *Câmpulung* și *Tigheci*, la nordul gurilor Dunării.

Cronicile rusești vechi menționează în sec. al XII-lea „*Țara bârladnicilor*” și o populație românească sub numele de bârladnici, probabil, locuind în centrul Moldovei. De asemenea, pentru începutul sec. al XIII-lea documente ale cancelariei maghiare și papale stabilesc, în sudul Moldovei, o „*Țară a brodnicilor*” și o „*Țară a volohilor*” (românilor).

În nordul Moldovei, până la Nistru, în vecinătatea cnezatului Halici-Volânia, cronică rusă „*Ipatievskiaia*” din sec. al XIII-lea menționează, pentru secolele XII-XIII, „*Țara bolohovenilor*” (adică a volohovenilor = românilor). Prima mențiune se referă la anul 1150; a doua la 1172. Între anii 1231-1257 bolohovenii au

luptat cu cnezatul Halici și cu polonii. Mai târziu „Țara bolohovenilor” a fost inclusă în Marele Cnezat Lituanian.

Aceste formațiuni teritorial-politice și-au păstrat specificul lor în decursul întregului Ev Mediu timpuriu, formând baza pe care s-au constituit statele medievale românești.

ÎNTEMEIEREA STATULUI MEDIEVAL ȚARA MOLDOVEI

Vasile Vasilos, conf. univ., dr., U.T.M.

Întemeierea Țării Moldovei este reflectată foarte sărac în izvoarele scrise medievale. Sunt prezente două versiuni cronicărești, două diplome ale regelui maghiar Ludovic de Anjou și fragmente din alte documente, care se referă foarte puțin la acest eveniment. Lipsa unei ample baze documentare a făcut posibilă dominarea unui timp îndelungat în istoriografie a versiunii legendare privind formarea Moldovei, considerată ca produs al unui „descălecat”. În fond, legendele vorbesc despre un dublu „descălecat”, al lui Dragoș, mai întâi, apoi al lui Bogdan.

Cea mai veche și mai amplă povestire istorică despre apariția statului românesc la est de Carpați este cronica de la mănăstirea Putna, ticluită în limba slavonă pe la sfârșitul secolului al XV-lea – începutul secolului al XVI-lea „*Poveste pe scurt despre domnii Moldovei de când a început Țara Moldovei în anul 6867 (1359)*” Autorul necunoscut al acestei povestiri prezintă spațiul de la est de Carpați ca fiind „...loc pustiu și la marginea ținuturilor în care rătăceau tătarii”. Încoace ar fi venit un oarecare Dragoș din Maramureș, care în timpul vânătorii unui zimbru a trecut cu ceata sa peste munți și a nimerit într-un ținut frumos, cu condiții favorabile pentru trai. Întors în Maramureș și obținând învoirea suzeranului său, a regelui ungar, el a strămutat pe pământurile noi numeroși locuitori. Aici Dragoș a fost proclamat de ceata sa